

RAAP-NOTITIE 908

Groeneweg te Ool

Gemeente Roermond

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: de heer P. Vogels

Titel: Groeneweg te Ool, gemeente Roermond; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2004

Auteur: *ing. B.J. Moonen*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\00LG\N0908-00LG.doc

Projectcode: 00LG

Projectleider: ing. B.J. Moonen

Projectmedewerker: drs. M.A.H. Lipsch

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de heer P. Vogels heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in november 2004 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouwplannen in de gemeente Roermond. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de heer P. Vogels heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in november 2004 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouwplannen in de gemeente Roermond. Het bureau- en inventariserend veldonderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 0,5 ha) ligt ten noorden van de Groeneweg te Ool (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 58W van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 194700/355290. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als akkerland en volkstuin.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Aan het einde van het Saalien (circa 130.000 jaar geleden) en tijdens het Weichselien (120.000-10.000 jaar geleden) heeft de Maas zich als gevolg van wisselende klimatologische omstandigheden enkele malen in zijn eigen afzettingen ingesneden. In het daarbij ontstane nieuwe dal zijn later door de Maas rivierzanden en -kleien afgezet. Deze zanden en kleien behoren tot de Formatie van Kreftenheye.

Aan het einde van het Weichselien heeft de Maas zich opnieuw in zijn sedimenten ingesneden en heeft toen het huidige Maasdal gevormd. Tijdens het Subatlanticum (circa 1800 voor Chr.-heden) veranderde de eroderende werking van de Maas in een sedimenterende en werd in het dal van de Maas een enkele meters dik pakket jonge rivierklei (Betuwe Formatie) op de Formatie van Kreftenheye afgezet (Stiboka, 1972). De Maas meanderde sterk en heeft zijn loop verschillende malen verlegd. Het terras waar Ool op ligt, is ten noorden en zuiden door de Maas aangesneden en vormt als het ware een eiland.

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkloze ooivaaggronden: lichte zavel met grondwatertrap VII (Stiboka, 1972: code Rd10C). Deze gronden liggen in grote, vrij vlakke gebieden langs de Maas. De gronden hebben een 20 á 25 cm dikke, grijsbruine bovengrond bestaande uit matig humeuze, kalkloze, lichte

zavel. Daaronder ligt, veelal tot 70 á 90 cm -Mv maar plaatselijk ook wel tot dieper dan 120 cm -Mv, geelbruin tot donkergeelbruin, zeer humusarm, gehomogeniseerd materiaal. De niet of weinig gehomogeniseerde ondergrond is grijsbruin met grijze vlekken en veelal ook wat roest. De bovengrond bevat 10 á 15% lutum en 60 á 90% leem. Met het toenemen van de diepte neemt het lutumgehalte meestal toe tot 20 á 25%.

Archeologie

In ARCHIS staan 8 waarnemingen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied (straal circa 500 m). Het betreft de ARCHIS-waarnemingsnummers 34688, 34761, 34767, 36488, 36742, 6742, 6744 en 31626. De vondsten zijn gedaan tijdens baggerwerkzaamheden. ARCHIS-waarnemingsnummers 6724 en 36742 beschrijven keramische en bronzen voorwerpen uit de Romeinse tijd. ARCHIS-waarnemingsnummers 34688, 34761 en 34767 beschrijven keramische en bronzen vondsten uit de Bronstijd. ARCHIS-waarnemingsnummer 31626 omvat vondsten uit de Bronstijd, Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen. ARCHIS-waarnemingsnummer 6744 betreft een neolithische bijl en ARCHIS-waarnemingsnummer 36488 een bronzen haarnaald uit de Vroege Middeleeuwen.

Historie

Het plangebied staat op de Tranchotkaart 1803-1820 (Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen, 1967: kaartblad 46 Roermond) aangeduid als akkerland met de naam 'agter de hoof' (www.dewoonomgeving.nl).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden.

In de loop van de tijd zijn er duidelijke verschillen in locatiekeuzen te onderscheiden. Meest markant zijn deze verschillen tussen jagers-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jagers-verzamelaars

De oudste sporen van menselijke activiteiten dateren uit het Paleolithicum (Oude Steentijd). In deze periode (en in het hierop volgende Mesolithicum) leefde de mens van jagen, verzamelen en visvangst. Deze zogenaamde 'jagers-verzamelaars' trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk (dagen, weken) op een plek.

Het blijkt dat dergelijke verblijfplaatsen in vrijwel alle gevallen voorkomen in de omgeving van zogenaamde gradiëntsituaties (o.a. nat/droog, hoog/laag, voedselrijk/voedselarm). Het op korte afstand voorhanden zijn van een grote verscheidenheid aan voedselbronnen en de nabijheid en bereikbaarheid van (drink-)water zouden deze sterke relatie mede verklaren.

In de omgeving van het plangebied komen geen gradiëntsituaties voor. Op grond hiervan geldt voor het plangebied *een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Paleolithicum t/m Mesolithicum*.

landbouwers

Met de introductie van de landbouw in de loop van het Neolithicum (Nieuwe Steentijd) stelde de mens geleidelijk andere eisen aan zijn landschappelijke omgeving. De mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren, werd een steeds belangrijkere factor. De geschiktheid voor beakkering was onder andere afhankelijk van fysische eigenschappen zoals het grondwaterregime, de natuurlijke vruchtbaarheid en de bewerkbaarheid.

De in het plangebied voorkomende kalkloze ooivaaggronden zijn zeer geschikt voor akkerbouw (Stiboka, 1972). Op grond van de geschikte akkerbouwgronden geldt voor het plangebied *een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen*.

Diepteligging

Op basis van het voorkomende bodemtype wordt verwacht dat eventuele vindplaatsen zich voornamelijk aan of op het maaiveld bevinden.

Gaafheid

De archeologische informatie over nederzettingen wordt onder andere gedragen door grondsporen. Dit zijn sporen van menselijke werkzaamheden in het verleden (kuilen, greppels, paalgaten, etc.). Ze zijn herkenbaar als verkleuringen en verstoringen van de bodemstructuur. De mate van intactheid van grondsporen is afhankelijk van de diepte van toegepaste grondbewerkingen. Verwacht wordt dat door de landbouwkundige grondbewerkingen nog een deel van de archeologische informatie bewaard gebleven is. Verwacht wordt dat de archeologische informatie ter plaatse van de gesloopte gebouwen is verstoord.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen *at random* gezet (figuur 1). De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 3,3 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem tot circa 3,3 m -Mv uit 2 geologische lagen bestaat. Tot 3 m -Mv bestaat de bodem uit jonge rivierklei behorende tot de Betuwe Formatie, hieronder ligt grof zand behorende tot de Formatie van Kreftenheye.

De jonge rivierklei bestaat uit humeuze, donkergrijsbruine, uiterst siltige klei (bouwvoor). De bouwvoor heeft een dikte van 0,3 tot 0,4 cm en bevat stukjes puin en steenkool. Onder de bouwvoor bestaat de bodem uit lichtbruine, uiterst siltige klei. Deze laag gaat op een diepte variërend tussen 0,7 en 1,7 cm -Mv over in een lichtgeelbruin, zwak siltig zand. Op 3 m -Mv rust de jonge rivierklei op de Formatie van Kreftenheye.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Het plangebied bevindt zich in het Maasdal. De dagzomende afzettingen behoren tot de Betuwe Formatie (jonge rivierklei). Onder dit pakket bevinden zich afzettingen die behoren tot de Formatie van Kreftenheye. Dit zijn sedimenten die in tijden van hoge afvoer zijn afgezet. In de jonge rivierklei is een kalkloze ooivaaggrond ontwikkeld. Uit de omgeving (straal 500 m) zijn 8 archeologische vondsten bekend. Het betreft vondsten uit het Neolithicum, de Bronstijd, de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen. De ontdekkingen zijn gedaan tijdens baggerwerkzaamheden. Op de Tranchotkaart 1803-1820 is het plangebied aangegeven als akkerland.

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Paleolithicum t/m Mesolithicum en een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen.

Eventueel aanwezige archeologische resten worden direct aan of op het maai-veld verwacht. Als gevolg van landbouwactiviteiten zal een deel van de archeologische informatie zijn verdwenen. Verwacht wordt dat de archeologische informatie ter plaatse van de gesloopte gebouwen is verstoord.

In overeenstemming met de bodemkaart zijn tijdens het veldwerk kalkloze ooivaaggronden aangetroffen. De Formatie van Kreftenheye ligt in het plangebied op circa 3,0 m -Mv. Tijdens het veldwerk zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (dr. G.C.M. Jansen, Hoofdgroep Welzijn, Provincie Limburg, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht, tel.: 043-3897183, e-mail: gcm.jansen@prvlimburg.nl).

Literatuur

- Brinkkemper, O.**, e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen**, 1967. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müffling 1803-1820, schaal 1:25.000*. Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen, Bonn.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het Continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka**, 1972. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000. Blad 58 West Roermond*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka**, 1972. *Toelichting bij de kaartbladen 57 Oost Valkenswaard en 58 West Roermond*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

afzetting	Neerslag of bezinking van materiaal.
erosie	Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water.
formatie	Een sedimentpakket dat qua herkomst en lithologische samenstelling een eenheid vormt.

geologie	Aardkunde, leer van de bouw en de ontwikkelingsgeschiedenis van de aardkorst en van de processen die zich erin afspelen.
geomorfologie	Verklarende beschrijving van de vormen van de aardoppervlakte in verband met de wijze van hun ontstaan.
grondwatertrap	Traject tussen de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
lutum	Minerale delen in de klei (deeltjes kleiner dan 2 µm).
meanderen	(van rivieren of beken) zich bochtig door het landschap slingeren.
sedimentatie	Het afzetten van materiaal.
Saalien	Voorlaatste glaciaal, waarin het landijs tot in Nederland doordrong (vorming stuwwallen), ca. 200.000-130.000 jaar geleden.
terras (rivier-)	Door een rivier verlaten en daarna versneden dalbodem.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

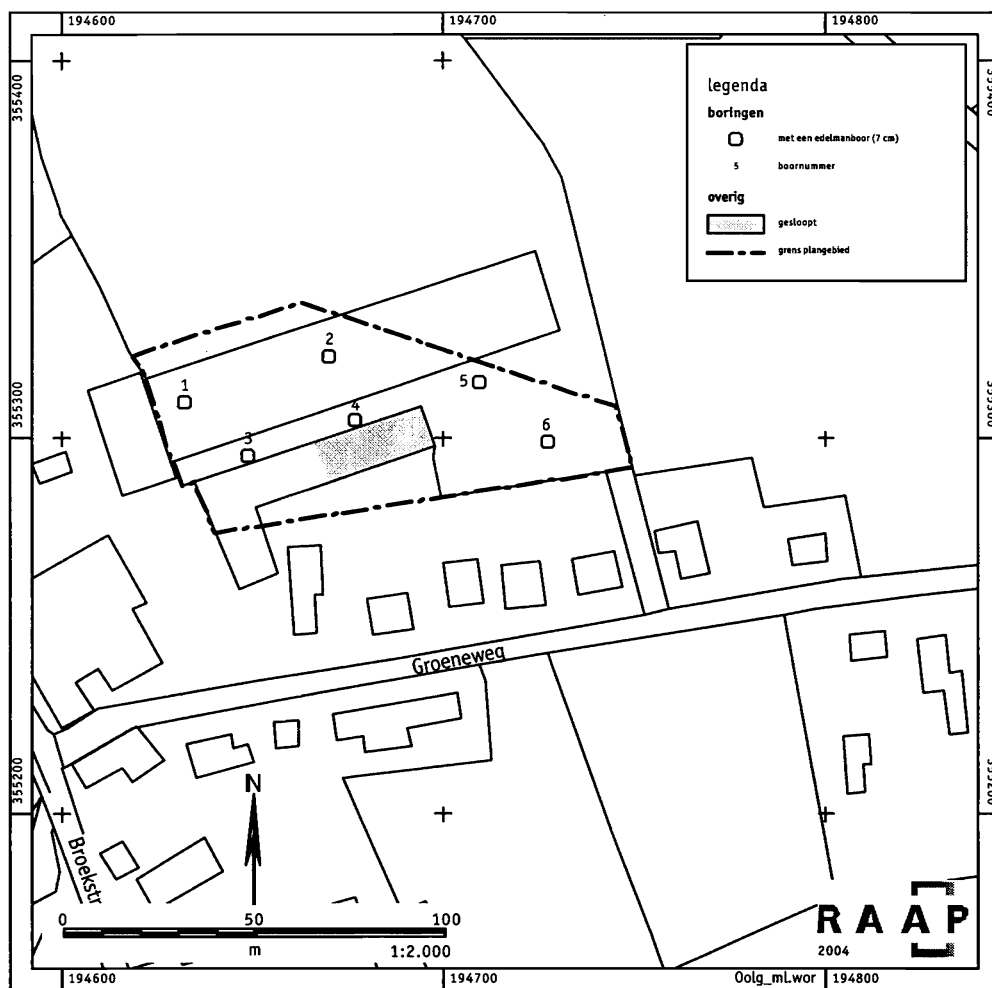
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.